

НОВИ ДНИ

Седмичникъ за култура, стопанство и общественъ животъ.

България и Турция.

На 8 т. м. на път за Женева мина през България съ- експреса министерътъ на вън- шните работи въ Турция г. Ружди бей. На гара Кричимъ турскиятъ министъръ е билъ посѣтенъ отъ Н. В. Царя, и който го е придружилъ до га- ра Татаръ-Пазарджикъ. Въ Со- фия г. Ружди бей също е билъ тържествено посрѣщанъ отъ наши видни лица начело съ г. Мушановъ. За Женева е отпъ- тувалъ заедно съ нашата де- легация, която се води отъ г-нъ Ал. Малиновъ. Нашата преса предава всичко това ка- то голѣмъ активъ на нашата външна политика и особено благосклонно се отнася къмъ г. Ружди-бей.

Не е само актъ на вежли- востъ и етикеция да се отна- сятъ почтенно къмъ предста- вители на другитъ държави и особено на съседнитъ, съ които ние сме въ постоянна връзка. Въ основата на добро- то и почтенно отношение сто- ятъ принципитъ на държавна- та политика. А тѣзи принципи иматъ, преди всичко, предвидъ интереситъ на народа. Тѣзи интереси трѣбва да се покри- ватъ съ взаимностъ.

Такава ли е въ сжщностъ на- шата политика съ Турция? О- чевидно, не. На нашата поли- тика на почтенно третиране интереситъ на турската държа- ва. сжщата не ни отговаря съ взаимностъ. За една акция на екзалтирани „патриотари“ въ Разградъ, съ която правител- ството нѣмаше нищо общо, турцитъ едва ли не изпочупи- ха прозорцитъ на легацията ни и не оскверниха гробищата ни въ Цариградъ. За едно легал- но празнуване на падането на Одринъ, турцитъ веднага от- говориха съ изпочупване джа- моветъ на нашето консулство въ Одринъ. И тѣй се предста- вятъ тѣзи приятели, като че тѣ сж оскърбенитъ и се нами- ратъ въ положение на самоот- брана.

А кой е оскърбеня? Вносътъ ни въ Турция е по- ти изчезналъ. Последниятъ бъл-

гаринъ-строителъ е изгоненъ. Стотици хиляди тракийски и малоазийски българи сж изго- нени отъ турцитъ и имотитъ имъ за милиарди левове огра- бени по единъ разбойнически начинъ, докато у насъ не мо- же да се бутне ни една кере- мида на последната турска ко- либа, докато не се заплати, както иска притежателя. Тур- цитъ се радватъ у насъ на пълна черковна и училищна автономия, до като у Турция единственото останало българ- ско село Курфалж съ 90 бъл- гарски къщи е лишено отъ свещеникъ и учителъ.

Де е тукъ почтеността и взаимностъ?

И не е ли необяснима галан- тната етикеция, съ която на- шитъ държавници и дипломати посрѣщатъ и изпращатъ г. Ру- жди-бей? Може би, нашитъ управници вършатъ „висша“ политика, която, ние, просто- смъртнитъ, не можемъ да раз- беремъ, но, струва ми се, ка- то погледнемъ малко въ мина- лото и преценимъ поведението на нашата бивша неприятелка и „сюзница“, ще разберемъ, че трѣбва да бждемъ по въз- държани въ изблика на чув- ствата си при посрѣщането и изпращането на г. Ружди-бей, който ни дължи, най почтенно казано, милиарди левове за прогоненитъ безчовѣчно наши сънародници.

Турция днесъ е въ приятел- ски връзки съ всички съседни и други държави. Въ отлични отношения е и съ Сѣвetsка Русия. Но не трѣбва много умъ да се разбере, че на дѣното на тѣзи отношения стоятъ доб- ре запазенитъ интереси на Тур- ция.

Горнитъ редове бѣха написа- ни, когато официално се опо- вести, че делегати на Турция сж пристигнали въ София, за да преговарятъ съ наши таки- ва по висящитъ въпроси меж- ду дветъ държави. Ще чака- ме резултата и ще си кажемъ мнението.

Д-ръ Антоновъ.

Съкращения въ просвѣтата.

Цѣлата българска преса, съ изключение на в. „Отечество“, отъ най-лѣвата, до най-дѣсна- та, се обяви противъ несобик- новенитъ съкращения по про- свѣтата. Това е едно неопро- вержимо доказателство, че уда- рътъ върху нормалното разви- тие, на народа ни е твърде го- лѣмъ. Министърътъ на про- свѣтата подъ непрестаннитъ ата- ки на печата и на цѣлото на- родно представителство е обе- щалъ нѣкои корекции въ бюд- жета си. Обаче, главнитъ по- ложения ще останатъ, както е заявилъ м-ръ Мушановъ, на всѣка цена, даже съ риска да направи въпросъ на долѣрие на кабинета, тѣй като бюдже- та въ сегашния му видъ е дѣ- ло на правителството.

Но, има друго едно ска- ндално положение: съкраще- нията сж наложени отъ чужби- на (финансовия комитетъ на (О. Н.) и правителството трѣб- вало мимо волята си, да ги въз- приеме.

Защо, именно, по просвѣтата трѣбва да се реализиратъ та- кива голѣми съкращения, а не по другитъ ведомства? Явно е, че чужденцитъ, които все по осезателно се намѣсватъ въ вътрешния ни животъ, иматъ известни смѣтки. Нима трѣбва вече да мислимъ, че желаятъ да ограничатъ културното раз- витие на народа ни, защото единъ непросвѣтенъ народъ по безболезнено мжкне вери- гитъ на финансовото и поли- тическо робство? Та чуждитъ империалисти и капиталисти иматъ известни свои намѣре- ния на Балканитъ, resp. въ България, която по своето ге- ографско положение дразни апетититъ имъ!

У насъ напоследъкъ много се навдиха патриотитъ, кои- то крещатъ най-вече дето не трѣбва. Кжде сж тѣ— да диг- натъ гласъ срѣшу тия антита- ционални пристъпи на чужден- ци, които вече се намѣсиха и въ най-жизнения въпросъ за

сжществуването ни като на- ция? Та съ постоянното кастрене на просвѣтата ние вадимъ очи, вмѣсто да изпис- ваме вежди! Въ Македония, Добруджа и другеде се борятъ за училища и просвѣта, а у насъ—въ свободна България— въ вѣкътъ, когато науката и просвѣтата играятъ най-сжще- ствена роля въ живота, огра- ничаватъ това жизнено право на всѣки човѣкъ!

Съкращения въ просвѣта- та не бива да се реализирватъ. Ние смѣтаме, че тоя въ- просъ е сжщо така важенъ и по-

Редакторъ:
Антонъ Христовъ

Излиза ПЕТЪКЪ.

Годишенъ абонаментъ 50 лв.

Броя 1 левъ

Публикации: по споразумение.

Редакция-администрация:

Книжарница „ИСКРА“

Ески-Джумая.

литически, диктуванъ не само отъ желанието за икономии (70 милиона лв. много лесно отъ другеде биха се намѣрили, или икономисали), но въ основата му лежи една политическа смѣ- тка, близка на нѣкои наши ре- акционни и чужди срѣди.

Условията днесъ сж такива, че е нужно разширение на об- разованието и пълното му при- ложение, а не ограничение, фактъ, който се тълкува въ сегашната епоха,—крайно неблагоприятно за политиката на правителството.

Вл. П.

Кръвъ! Кръвъ! Кръвъ!

И то българска кръвъ. Про- лива се всѣки денъ по улицитъ на престолния градъ. Посрѣдъ бѣлъ денъ и въ тъмна нощъ куршумитъ вършатъ своето сатанинско дѣло.

Македонецъ прострелва бра- та си.

„Патриотъ“ пронизва чере- па на омразенъ комунистъ или на върлъ предателъ.

Неотговорни фактори пакъ шетатъ и безъ сждъ и законъ отвлечатъ български граждани.

Една кървава верига безъ край . . .

И кръвта вика за отмъще- ние.

Единъ убитъ! — Нѣколко десетки наскърбени, озлобени хора, готови да свирнатъ кур- шума на убиеца или на вдѣх- новителитъ му,

Кръвта поражда нова кръвъ.

Ние се самоизяждаме, из- трѣбваме. Враговетъ на бъл- гарщината пируватъ.

България е домъ раздѣленъ противъ себе си. Нѣма капка човѣщина. Звѣршината е по- мрачила умоветъ, затъпила съ- вѣститъ. Злобата и жаждата за мѣстъ сж взели връхъ.

Кръвта, съ която ние така щедро опръскваме улицитъ и площадитъ, носи въ чуж- бина една незавидна слава за България. Нашата страна става символъ на кръвнина, на без-

крайни убийства, на нечувано братоизтрѣбление. И денъ следъ денъ ние губимъ прия- тели, защита и съчувствие.

Това положение не бива да продължава. По този пътъ държавата отива къмъ гибель. Катастрофа ни дебне. Ако по- мрачениитъ не виждатъ тази грозяща опасностъ, властни- цитъ сж длъжни да бждатъ на поста си. Смѣло и бързо тѣ трѣбва да действуватъ. Даже съ рискъ на живота си, но на кръвопрѣлитията трѣбва да се тури край.

Ние сме увѣрени, че само въ 24 часа, при искрено же- лание и безпощадна строгостъ политическитъ убийства ще спратъ.

Но страхуваме се, че вла- стта е абдикирала отъ своя постъ. Тя не смѣе да тури прѣста си на раната.

И така убийствата ще след- ватъ.

Но божествения законъ про- дължава да свидетелствува:

— Който вади ножъ, отъ ножъ ще умрѣ.

Наградата на грѣха е смъртъ. Тежко и горко томува, кой- то скръства ржце предъ убий- цитъ и който толерира вдѣх- новителитъ имъ.

в. „Зорница“

Н. Ив. Цаковъ

Изъ общинския съветъ.

Заседанио на 19 юний. От- сжстствуваха г. Вл. Стоименовъ. Заседанието се открива отъ кмета г. Ив. Аб. Мариновъ. Ре- шения: преизбра се досегаш- ната сготовѣдна комисия съ представители на говедовѣдно- то и лозарско дружества. Въ от- говоръ на писмото на окол- хитиенитъ съветъ опредѣли се мѣстото между рѣкитъ Ге- ренска и Чикендинска, до па- наира, за изселване циганитъ. Опредѣли се наема за помѣ- щение на аптеката — сжщото помѣщение съ 12,500 лв. Опредѣли се общинското възна- граждение на акушеркитъ за беднитъ родилки на 150 лв. Разгледа се писмото на Е- Джум. мир. сждия по отноше- ние нивата, използвана досе- га незаконно отъ Мюсулман- ската вѣроизповѣдна община. По енергичното настояване и застъпване интереситъ на об- щината отъ г. г. Ст. Бончевъ и Ив. Поповъ реши се мюсулм. община да ограничи гробища- та си въ опредѣленото й отъ общината мѣсто отъ 15 дека- ра, а не както досега незакон- но да владѣе отъ мерата 48 декара и незаконно да изпол-

зува приходитъ на това мѣсто.

Реши се да се разшири ул. „Христо Ботевъ“ срещу голѣ- мия мостъ съ още 8 метра.

Опредѣли се мѣсто за око- лийска ветеринарна лѣчебница срещу общинския загонъ задъ новопостроенитъ житарници по поводъ заявления на Авр. Свианаровъ и Абрашевъ да имъ се разреши да се построятъ тухларници задъ общ. загонъ, станаха твърде оживѣни рази- сквания и инциденти. Избра се комисия да опредѣли подобно мѣсто за всички тухларници. Въ свръзка съ този въпросъ повдигна се въпроса и за за- грабенитъ общински мѣста. Ре- зултатътъ на съвета по този въпросъ още не се вижда, по- неже протоколитъ му сж въ Министерството.

Едно годишно утро.

На 18 юний т. г., съгласно нареждането на Окръжната училищна инспекция въ с. Вар- дунъ, околия Е.-Джумайска, се даде утро отъ ученицитъ на основното ни училище по слу- чай края на учебната година. Присжтствуваха голѣмъ брой отъ жителитъ на селото. Пръвъ се яви на сцената г-нъ дирек-

Седмиченъ бележникъ.

Убийствата.

Тѣ станаха обикновено явление. Цѣлия печатъ и обществото сж раз- тревожени отъ това национално зло. Гражданинтъ не е сигуренъ за живота си. Убийцитъ почнаха да смѣтатъ себе си за герои, като стрелятъ изъ засада на единъ без- защитенъ човѣкъ.

Извергътъ, който уби д-ръ Вичевъ, се провинналъ предъ полицитъ: „Азъ съмъ герой! Нека дойдатъ вестникаритъ! Искамъ да пишатъ за мене! Нека ме фотографиратъ!“

Наистина, на тоя типъ дали е би- ло заповѣдано да убие, или той върши това по свое желание, само да пишатъ за него, като за „герой“? — Следствието ще уясни.

Въ чужбина страната ни е изло- жена до крайна степенъ. Хората ни смѣтатъ за варвари.

Партийния печатъ, използва ма- кедонскитъ убийства да прави по- литика. Обвиняватъ м-ръ Гиргиновъ въ мекушавостъ!

Какво може да направи едно пра- вителство, когато сжществуватъ вражди между македонцитъ? Кога- то човѣшката злоба ще срѣщнотъ въ всички идейни течения и обще- ствени борби?

Терорътъ съ мѣрки и насилия не- може да се победи. Македонцитъ ще се убиватъ, до когато сами не съзнаятъ колко пакостни сж враж- дитъ имъ за каузата на България и на Македония.

Едно велико дѣло, една идея мо- же да успѣе само когато искрено се следва за общочовѣшко добро и когато тя е основана не върху насилиято, а върху вѣрата у добро- то въ човѣка.

Само сплотеността на македонци и българи може да предизвика ед- на енергична намѣса на културна Европа въ полза на единъ народъ, който трѣбва да живѣе, както трѣб- ва да живѣятъ и всички нации, економически и политически, сво- бодно.

Убийствата рушатъ дѣлото.

Ра — Ра

торътъ на първоначалното учи- лище и прогимназията П. Бѣл- чевъ и съ нѣколко съдържа- телни слова обясни значението на годишнитъ утра, давани въ края на всѣка учебна година.

Заредиха се следъ това декла- мациитъ. Тѣ бѣха разнообразни и грижливо подредени отъ учителитъ. Съ малки из- ключения декламциитъ се из- несиха доста спокойно отъ малкитъ школничета. Тукъ не мога да отмина оная мила кар- тина, която представлява май- ката селянка, когато нейно че- до е на сцената. Съ цѣлата своя майчинска наивностъ тя изживява напрежението му, въ възторгъ е заедно съ него при добъръ успѣхъ, но и страда на равно съ него при едно смущение и сбъркване на декламацията си. И всичко това е тѣй силно, та зрителя наблю- давайки ги остава съ впечат- лението, че сж декламрали двама и майката и детето.

Голѣма изненада бѣше за всички ни и изложбата на уче- нически работи, идея на учи- телското тѣло при училището ни, осжществена отъ учител- китъ госпожици: Ол. Филипова, Йор. Дойкова и Ж. Арнаудова. Хубаво впечатление правѣше редътъ, по който сж сложени толкова разнообразнитъ уче- нически работи, като подъ всѣ- ка работа или на самата нея имаше скромнъ етикетъ — името на твореца ученикъ.

Ученическитъ работи трог- ваха всички.

Всѣки посетителъ на утрото и изложбата си отиваше съ особено задоволство. Всѣки се увѣри за лишенъ пътъ, че въ- прѣки несгодитъ, срѣдъ които работи учителътъ въ селата, въпреки голѣмитъ тревоги, съ които завършва края на учеб- ната година при мисълта, че може да бжде съкратенъ и тласнатъ на улицата съгласно постановленията на новия про- свѣтенъ бюджетъ, той е пакъ на своя постъ, пакъ е неумо- римъ, защото живѣе съ мисълъ- та, че служи на поколѣние което е утрешна наша нация.

К. Христовъ

ХРОНИКА

На 13 т. м. учебната година за първоначалните училища се приключи в града ни. На този ден се произведоха беседи. Присъствуваша много родители на децата.

Детската градина на сжия ден устрои утро.

Въ неделя, на 25 т. м. ще се раздават свидетелствата.

Тая година бедните и слаби деца от гредата ще лътуват или в морската или в планинската колония, в зависимост от нуждата на детето.

От миналата седмица риболова по рѣка Врана е позволен.

Продължителните дъждове сж се отразили неблагоприятно върху посевите, които сж закъснѣли в своето развитие. Въпреки това, очаква се добра реколта.

Лоаята се прѣска усилено. Всѣка година в страната тѣ дават 15% загуба от переноспората.

Наказват се и самите съдържатели на заведения, които играят игри в собствени заведения без да сж снабдени с купонъ.

Бюджетарната комисия е препоръчала да се намалят цените на билетите от III класа, което ще се отрази върху увеличението движението и приходите по Б. Д. Ж.

Българските кожи от дива зайци ще се изнасят в Италия.

Вносът ни през 1931 г. е сж 20% по-малък от тоя през 1932 год.

В България годишно се добива около 200,000,000 литри овче мляко. Приготвява се около 4,500,000 кгр. сирене и 1,600,000 кгр. кашкавалъ.

Пѣсенъ на каторгата.

Шведския композиторъ Хертевелдъ е чулъ случайно в Москва две от пѣсните, които сибирските затворници пѣятъ. Особеността и глухата печал, която звучала в тѣзи пѣсни, тѣй силно го привлѣкла, че той решилъ да обиколи цѣлия Сибиръ и да ги чуе на самото мѣсто.

Руския народъ е богатъ сж пѣсни. Сж пѣсенъ се ражда русинътъ, сж пѣсенъ той влачи своето тежко съществуване и пакъ сж пѣсенъ го изпращатъ до последното му убѣжище.

Всѣка проява изъ живота на народа има своята пѣсенъ. Татарското юго, крепостничеството, робството подъ палача — царъ — всичко това намира отгласъ в тѣжната, приличаща на сърцераздиращо ридание, руска пѣсенъ.

Самия Сибиръ нѣма своя народна пѣсенъ. Носителите на музиката сж затворниците. Обаче, за да чуе човѣкъ тѣхната пѣсенъ той трѣбва да преодолѣе неимоверни препятствия. Той трѣбва да има не само мощното разрешение отъ Петербургъ да наднича задъ дебелиятъ, влажни стѣни на сибирските гробници, но и да спечели доверието на затворниците, които гледатъ сж голѣма злоба и ненавистъ на всѣкого, който има нѣщо общо сж „началството“. Понеже тамъ пѣнето е строго забранено, то затворниците виждатъ всѣко подканване къмъ пѣсенъ една клопка, вж която искага да ги уловятъ. Тѣ предпочитатъ да казватъ, че не знаятъ никаква пѣсенъ, отколкото да бждатъ измамани.

Ако при все това се знае нѣщо за тѣхните пѣсни, то сж дължи само на онѣзи рѣдки щастливци, които сж успѣвали

На 25 т. м. изтича срока за доброволното плащане първата третинка отъ данъците за текущата година. Който до сжщата дата изплати всичките си данѣи ще се ползува отъ 10% намаление.

Между търговския, строителския и занаятчийски съюзи е постигнато споразумѣние за обща акция поради забавянето да бждатъ гласувани законопроектите за наемите, задълженията и лихвения процентъ и противъ високите данѣи. Акцията щѣла да бжде голѣма и единодушно проведена вж страната.

На 23 юлнй вж гр. Котелъ ще стане освещаване на паметниците на 17 видни дейци отъ Възраждането, родени вж гр. Котелъ. Освещаването ще стане при голѣма тържественостъ. Гостите ще пжтватъ сж намалени цени до гара Ески-Джумая, отъ кждето ще има специална автомобилна служба до гр. Котелъ.

„До като“ вж чужбина посрѣватъ учебното дѣло, у насъ то не само не се оставя свободно да се развива, но се убива всѣка проява на култура и напредѣкъ.

в „Зоря“.

По случай десетъ годишнината отъ варварското убийство на голѣмия земеделски идеологъ Ал. Стамболийски, вж родното му село Славовица се е състоялъ голѣмъ трауренъ народенъ съборъ на 14 юни.

В последната си речъ по бюджетпроекта на своето министерство г нѣ Костурковъ, говорейки върху голѣмото културно значение на радиостанцията и констатирайки, че единствената страна вж Европа безъ такава станция сме ние, заявилъ, че при постройката ѝ и вж последната селска кжща ще може да има радиопри-

емникъ, понеже стойността му ще бжде 200 лева.

Тѣзи приказки ги слушахме и отъ г. П. Стойновъ и изглежда много ще ги слушаме, щомъ при милиарди разходи не можемъ да намеримъ 40 милиона за най-великото културно постижение на вѣка.

И срамно, и възмутително!

Дѣлятъ плячката. Представители на Народния блокъ сж подали заявление до Соф. Окр. сждъ, сж което се иска попълване мѣстата на изгонените отъ Парламента народни представители комунисти.

По-рано официалните кръгове твърдѣха, че мѣстата на комунистите нѣма да се заематъ отъ други. Но вече минаха нѣколко месеца. Всичко се забрави. Па и кандидати за народни представители има вж изобилие. Нали трѣбва да се попреглеждатъ и задоволяватъ партизаните? И така плячката ще се подѣли.

в „Зорница“

Популярните банки презъ 1932 г. сж били 270, отъ които обединени вж съюза на популярните банки 172, вж съюза на народните кооперативни банки 19, направо членуващи вж Българска Централна Кооперативна банка — 48, еврейски 20 и свободни 11.

Всички тия банки разполагатъ на 31 декемврий 1932 г. сж 752 милиона лв. собствени срѣдства, 1,834,839,813 лв. влогове, 2,295,489,132 лв. плащментъ и излишци 291,350,681 лв.

За разпространение на суха млява — клокъство, разпространителъ носи отговорностъ. Никой нѣма право да разпространява работи, които позорятъ честта на единъ човѣкъ.

Износъ на десертно грозде вж чужбина. Общо презъ

1931 год. сж изнесени 649 вагона, а презъ 1932 год. 1262, като отъ Джумая е изнесено презъ 1931 год. 5 в., а презъ 1932 г. 17 вагона.

Отъ известно време военната музика не свири вж градската градина недѣленъ денъ. Желателно е поне недѣленъ денъ да свири.

Нови дни разчита на абонатите си. Платете си абонамента!

Училищното настоятелство ще употреби всички усилия да бжде доизкаранъ про-

гимназиалния салонъ и сжта за зимния сезонъ.

Администрацията на сжника ни е почнала да сжра абонаментите. Умолява абонатите си да бждатъ любезни и изплатятъ абонамента си вж книжарницата „Искра“.

Поминала се е на 19 т. Стефка Ал. Бѣчварова, у отъ III класъ, дъщеря на Ал. Бѣчваровъ. Нашите болезнования къмъ опечалитъ.

Ески — Джумайско бѣлг. училищно н-ство.

ОБЯВЛЕНИЕ № 118.

Съобщава се на интересующите се, че на **1 Юлий**, 1933 год. отъ 15 до 17 часа вж канцеларията на училищното н-ство вж гр. Е. Джумая и вж данѣното управление вж гр. Шуменъ ще се произведе търгъ сж тайна конкуренция отдаване на предприемачъ **довършването на гимнастическия салонъ и сцената на смѣс. прогимназия вж града ни.**

Стойността на предприятието възлиза на 465,000 лв. Залогътъ за правоучастие вж търга е 23,250 лв. вж банковъ удостоверение. Конкурентите трѣбва да сж съобразятъ сж чл. чл. 125 и 127 отъ закона за Б. О. П. Тържните книжки могатъ да сж видятъ всѣки присѣственъ денъ вж канцеларията на училищното н-ство вж гр. Е. Джумая и вж данѣното управление вж гр. Шуменъ.

гр. Ески Джумая 19 — VI — 1933 год.

Отъ училищното н-ство

Геренско Училищно Настоятелство, Е.-Джумайско

Обявление № 49.

Съобщава се на интересующите се, че на **27 Юний**, 1933 т. г. вж канцеларията на училището с. Геренъ и Шуменското Окр. Дан. Управление отъ 8 до 12 часа ще се произведе търгъ сж тайна конкуренция за отдаване на предприемачъ **направата на училищното здание отъ 4 класни стаи, дветѣ надъ маза.** Девизна стойностъ — 498,000 лв. Залогъ 5 %. — Законътъ за Б. О. П. е задължителенъ.

Всички разноси по предприятието, заедно за съставяне на планове сж за смѣтка на предприемача. Тържните книжки вж Окржжното инженерство гр. Шуменъ и училището с. Геренъ.

с. Геренъ, 3 VI — 1933 год.

Отъ Настоятелството

по единъ или другъ начинъ да се върнатъ вж отечеството си и да донесатъ като единственъ подарѣкъ „пѣсенъта на каторгата“.

Предъ „приказа“ на Хертевелда се отваряли всички желѣзни врати на затворите. Въ Тоболскъ той е могълъ, посрѣдствомъ диригента на затворнишкия черковенъ хоръ, да чуе нѣкои отъ тѣзи пѣсни. Следъ нѣколкодневно упражнение се явили предъ Хертевелда дванайсетъ оковани вж вериги затворници, конвоирани отъ цѣла тайфа войници и пазачи, начело сж диригента. Почналъ многоочакваниятъ „концертъ“ — вж него се криело всичко онуй тайнствено, което царува задъ стѣните на сибирските гробници. Просби, много просби, между тѣхъ трогателно хубави пиански пѣсни, пѣсни на нѣжна любовъ, обаче сжщо така смѣли, буйни, оинени разбойнишки маршове сж съставлявали програмата на този може би пръвъ презъ цѣлото дълголѣтно съществуване на Сибиръ — концертъ.

Сибирските пѣсни сж извънредно разнообразни при всичко, че много отъ тѣхъ сж доста незначителни, обаче има и такива, които сж много ценни. „Като единъ тжжовенъ вой на душата, като едно тежко стениание звънятъ хладните вериги“, — гласи една пѣсенъ отъ Уралъ. Ужасяващето дрънчане на веригите е основния тонъ на затворнишката пѣсенъ.

Покрай молитвата, като най-обикновенъ мотивъ на сибирската пѣсенъ е страстното желание на затворника да види милата си родана. Южаните сж тѣзи, които при вида на ледните сибирски пустини, страстно възпяватъ високите кавказки планини и мелодичния шумъ на тихо вълнува-

щето се море. Нѣкой отъ тия пѣсни сж чудни поетични бисери.

„Сънътъ на затворника“ гласи: „Прощавай, моя звезда, дождай време за сънъ, обаче сърцето ми се кжса, когато се раздѣлямъ сж тебъ. Азъ съмъ навикналъ заедно сж тебе да сънувамъ и само вж съня живѣя още. А ти, звезда моя, блещишъ отъ време на време ослѣпително и будишъ вж моята бедна душа спомени за по хубави дни.“

Едно неопишимо ужасяващо впечатление е направилъ на Хертевелда „Маршътъ на веригите“. Въ затвора се забравяе всѣки музикаленъ инструментъ. Още матрозите на „Потемкина“ дошли до мисълта да аккомпаниратъ пѣсните си сж звуци, произведени сж помощта на гребени. Това е намѣрило силно разпространение вж сибирските затвори. Когато оркестра свири, сж силно притиснати до устните гребени, хорътъ тихо пѣе и аккомпанира сж слабо дрънчане на веригите. „Хладъ ме облива“ казва Хертевелдъ. Този маршъ не е за хора сж слаби нерви. Наментъ, който го слушахъ вж сдрачната обстановка на Тоболския затворъ, направи потресно впечатление. Може би, звучащо невѣроятно, обаче, стояция до менъ затворнически пазачъ заплака при звуковете на този маршъ.

Следъ тоя концертъ прозвуча строгата заповѣдъ на началника; дръжки отъ пушки се ударили о земята, вериги задрънкали и задъ тежката жѣлѣзна врата изчезнали нечистите музиканти. Хертевелдъ бързо напусналъ затвора, легналъ си вж леглото вж едно състояние безчувственъ, почти парализирано отъ ужасяващиятъ вопли на „Химна на веригите“, и още дълго време

мжчително звучалъ вж ушите му.

За да илюстрира значението на музиката за затворника, Хертевелдъ разправя трогателната „история на една балалайка“. Това било вж единъ затворъ северно отъ Тоболскъ. Хертевелдъ поискалъ да чуе нѣщо отъ затворниците, но отъ всѣка килия получавалъ отрицателенъ отговоръ. Най-сетне стигналъ до килията на осжденитъ до животъ. Единъ отъ тѣхъ рѣзко отговорилъ: „И на свобода ние не пѣемъ никой пжтъ, ние кълцаме само месо“. Тѣзи 18 души покосили 123 човѣшки живота. Най-сетне съобщили, че затворника Клочковъ може да пѣе и свири на балалайка. Той е билъ 35 год. човѣкъ, сж руси коси и влажни очи, който е убилъ вж селото си на една свадба младоженците сж брадва. Той билъ единъ отъ най-мълчаливите затворници. Следъ дълги увещания той се съгласилъ да пѣе, като аккомпанира сж балалайка. Намѣрили и то сж голѣма мжка една балалайка вж съседното село. Като видѣлъ балалайката трѣпки го побили и ярка червенина облѣла бледитъ му бузи. Той я взелъ предпазливо и се затворилъ нѣколко дни вж отдѣлна килия да се упражнява, понеже десетъ години не билъ държалъ балалайка вж ръцете си. Следъ три дни Клочковъ се явява, разгорелъ, блѣдъ и сж изпито лице. Слънцето прониквало презъ прозорчето. Клочковъ застава гърбомъ и почналъ. Той ималъ слабъ гласъ, но симпатиченъ теноръ. Каква ли неопишима болка, какво ли дълбоко чувство блика вж тоя гласъ, който почва да пѣе доста популярната сибирска пѣсенъ. „Пѣсенъ на сждбата“? „Не за пианство, не за наси-

лие, не за нощно нападение азъ изгубихъ милата си родна, азъ я изгубихъ за свято дѣло на селския народъ“, — изтрѣтва, подобно на стоизъ страдащата му душа. Простата балалайка става вж рѣцетъ му нѣжна мандолина, кжто заедно сж него въздиша ридая. „Защо съмъ родено азъ бедно момче? Защо азъ не бичахъ така силно? Като сж ли сждбата ми бѣ начертала дългия сибирски пжтъ“ и следъ това края на тази любима пѣсенъ: И ако се върна вж гробниците на Русия, пазача шме пита: кой си ти?

Развълнуванъ до дѣното душата си Хертевелдъ му стиска горещо ръката.

„Ваше Високоблагородие, мля да ми се остави за ошнѣколко дни балалайката, помолилъ Клочковъ. Управителя на затвора заявилъ, че не може. Тогава сж аналъ нѣщо не очаквано. Тихия скромния Клочковъ пѣлъ бѣсналъ, очитъ му се напълнили сж кръвъ и махайки кжто лудъ сж балалайката, вж кжлъ: „Нѣма да я дамъ! Нѣма да я дамъ, ще те убия, нѣма да я дамъ“. Всички се смръзнали на мѣстата си. Силния гласъ на началника, обаче, стресналъ и когато войниците се нахвърлили върху му, то автоматически снелъ ръката си и изпусналъ балалайката. Вж сжия мигъ, обаче, той падналъ вж едно диво ридание сж придружено сж конвулсии. Следъ като го свестили, то помолилъ да му дадатъ балалайката, цѣлуналъ я нѣколко пжти горещо и я върналъ нѣтъ задъ. Следъ това сж стисналъ устни отишълъ вж съмотнатъ тѣмна килия. Това е историята на една балалайка.

По Достоевски

В. А. М-ва